

OVER DE GESCHIEDENIS VAN EEN 30-JARIGE LEESMETHODE
EEN EIGEN VERHAAL

Het is 1980. Ik sta voor de klas en geniet van mijn vak. Vooral van de leeslessen die ik geef. Want wat is er mooier dan een kind te mogen leren lezen? Die kreet van geluk als een kind opeens roept: Kijk juf, daar staat kaas.

Dan wordt Karlien geboren. Zij heeft het downsyndroom. Haar komst zal niet alleen ons leven als gezin maar ook mijn loopbaan totaal veranderen. We gaan op bezoek bij de ouders van Betsie. Betsie is 17 en heeft ook downsyndroom. We willen weten wat ons te wachten staat. Tot onze verbazing zit Betsie die avond op de bank gewoon te lezen. Ik ben beduusd. Lezen? Kan dat?

In die jaren werd er op een zml-school geen leesles gegeven. De toenmalige visie was: als je kunt leren lezen, dan ga je niet naar het zml, maar naar een andere school voor buitengewoon onderwijs. En toch kon Betsie lezen! Ze had het van haar moeder geleerd. Op school wisten ze het niet eens.

Mijn nieuwsgierigheid is gewekt. Ik ontdek al snel dat er geen leesmethode voor deze doelgroep bestaat en besluit zelf onderzoek te gaan doen. Want als moeders in staat zijn hun kind met downsyndroom te leren lezen, waarom zouden leerkrachten dat dan niet kunnen? Ik besluit de opleiding te gaan doen die nu master SEN heet. Met de status van student kan ik onderzoek gaan doen op de zml-school in onze stad.

De onderzoeksgroep bestaat uit een voltallige VSO klas: 14 leerlingen, 13-17 jaar oud. Eén leerling kan al lezen. Dat is Marc, een jongen met downsyndroom die het lezen van zijn zus had geleerd. Alle anderen zijn als tabula rasa met geen enkele leeservaring, dus ook geen negatieve herinneringen. Elke week leren we een letter. Twee keer per week doen we een synthese-oefening. En ondertussen ontdek ik het belang van de klankgebaren van Borel Maissonny die ik vond in de boeken van professor Dumont. De kracht van die motorische ondersteuning brengt me tot de dubbelzinnige titel van mijn scriptie: *Lezen moet je dóén*.

Het is in de periode dat onze dochter gaat leren lopen en haar eerste woordjes zegt. Ze ontwikkelt zich op dezelfde wijze als haar beide grote broers... alleen veel langzamer! Wat de jongens als vanzelf deden moet haar stap voor stap worden bijgebracht, als in een vertraagde film. En dus vraag ik mij af: hoe vertraag je het leesproces? Hoe deed men dat vroeger? Hoe heeft de mensheid überhaupt het SCHRIFT ontdekt? En dus lees ik over de ontwikkeling van het schrift en ontdek dat dit overall ter wereld met beeldschrift begon. Tegelijkertijd kom ik op het spoor van de pictoboekjes van Beppe Paulussen-van Vugt. Ik ga bij haar op bezoek in Venlo. Wat een mooi mens! Zij had toen de leeftijd die ik nu heb. Nog altijd ben ik haar dankbaar voor de manier waarop ze mij aanmoedigde en inspireerde.

Stap voor stap leerden mijn leerlingen lezen. En telkens als er iets niet lukte vroeg

ik mij af wat aan de didactiek verbeterd kon worden om het ze makkelijker te maken. Zo ontdekte ik het grote belang van leesrichting, tot in de letters toe. Dat ging zelfs zover dat ik de letters ging ontleden in grondvormen: tien vormen waarmee je elke letter kunt verwoorden. En die tien grondvormen vroegen ook weer om een uitgekende didactische aanpak die uiteindelijk beschreven zou worden in *Het Vormenboek*.

Na mijn diplomering (1985, cum laude) wordt de scriptie *Lezen moet je dóén* bewerkt tot methodiek, uitgegeven door de Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO Enschede, 1986). Daarna komt de vraag naar een methode die op deze methodiek kon worden gebaseerd. Dat worden de boeken *Lezen wat je kunt deel A t/m D, Zeggen wat je ziet* en *Het Vormenboek*.

In de periode 1987-1996 geef ik als hogeschooldocent bij de Hogeschool Utrecht (Seminarium voor Orthopedagogiek) talloze malen de cursus *Lezen moet je dóén*. Later wordt dit overgenomen door mijn collega's Ineke Hendriks, Betsie Kroon e.a. Mijn taak zit er wat het leren lezen betreft op, dacht ik...

In 2003 krijg ik het verzoek mee te willen werken aan het maken van een computerprogramma bij *Lezen moet je dóén*. Dit resulteert in het programma *Kijken en Kiezen* (Uitgeverij Groen, Heerenveen, 2005). Ook nu gevolgd door het geven van nascholing. Dit keer samen met Henk ten Cate.

Het is 2009 en de methode is aan revisie toe. Omdat er geen uitgever te vinden is die voor zo'n kleine doelgroep de methode kan uitgeven, doen we het zelf. Het laatste deel van deze revisie is het *Handige Klankenboekje* (2016).

Het reviseren en opnieuw cursus geven daagt mij uit nog een stap verder te gaan: het ondertiteld beeldschrift dat al jaren in mijn hoofd rondspookte moest nu dan toch maar eens het licht gaan zien. We leven in de mooie tijd van digitalisering. Mogelijkheden liggen binnen handbereik. De tijd is rijp om het *Picto Semi Schrift* te gaan ontwikkelen.

Het winnen van de Hermen J. Jacobsprijs (2011) geeft de financiële ruimte voor het nodige programmeer- en tekenwerk. *De Pictoschrijver* wordt werkelijkheid! De teller staat nu al op 12.500. Dagelijks worden er nieuwe picto's toegevoegd. Het is nu 2016 en de Pictoschrijver heeft er een broertje bijgekregen: *De Pictozoeker*. Hiermee kunnen leerkrachten en logopedisten de picto's ook apart downloaden.

Tussendoor kon nog *Lees het zelf gerealiseerd worden*. Een programmaatje waarmee kinderen zelf aan de slag kunnen. Dankzij het Hermen J. Jacobsfonds is dit gratis via internet. Dit spel zal nog verbeterd en uitgebreid worden.

*Inmiddels is er een heel team ontstaan rond Lezen moet je dóén.*¹

Voor mij is de tijd gekomen om wat de nascholing betreft het stokje te gaan doorgeven aan de volgende generatie.²

¹ Naast de meer technische ondersteuners als programmeurs en tekenaars zijn er ook de inhoudelijk medewerkers zoals Henk ten Cate, Ineke van Oostrum en Anne Agema. Samen met de groep leesbegeleiders geven zij het gedachtengoed door. Nieuwe materialen worden gemaakt door o.a. Annemieke Bastiaans, Diana Snel en José Kuijpers.

² Naast Henk ten Cate, Lineke van Oostrum en Anne Agema zoeken we nog nieuwe docenten die een presentatie of scholingsactiviteit kunnen verzorgen. Vooral ook in België! Iets voor jou of jouw nascholingsinstituut? Laat het ons weten!